

Genfi Nyilatkozat a jóllétért

The Geneva Charter for well-being

Fordította:	Vitrai József
Fordított dokumentum	World Health Organization (2021, december 13–15.) <i>The Geneva Charter for well-being (unedited)</i> [Conference proceeding]. Tenth Global Conference on Health Promotion, Geneva, Switzerland. https://www.who.int/publications/m/item/the-geneva-charter-for-well-being-(unedited)
Kulcsszavak:	egészségfejlesztés; globális egészség; egészséges bolygó
Keywords:	health promotion; global health; healthy planet

Beküldve: 2021. 12. 20., doi: [10.24365/ef.v63i1.7842](https://doi.org/10.24365/ef.v63i1.7842)

A Genfi Nyilatkozat a jóllétért olyan fenntartható jólléti társadalmak létrehozását sürgeti, amelyek úgy biztosítják a mostani és a jövő nemzedékek számára a méltányos egészséget, hogy nem sértik meg az ökológiai korlátokat. A Nyilatkozat a Genfben 2021. december 13–15. között virtuálisan megrendezett 10. Globális Egészségfejlesztési Konferencia eredményeire, valamint az Ottawai Nyilatkozat és az egészségfejlesztésről szóló korábbi globális konferenciák örökségére épül.

A CSELEKVÉS SÜRGŐSSÉGE

A világ összetett és egymással összefüggő válságokkal néz szembe, de ezek nem minden országot érintenek egyformán. A közelmúltban lezajlott világjárványok rávilágítottak a társadalom törésvonalaira, és ráirányították a figyelmet az egészséget és az egészségi állapotot meghatározó ökológiai, politikai, kereskedelmi, digitális és társadalmi tényezők hatására, valamint a társadalmi csoportokon és nemzeteken belüli, és azok közötti egyenlőtlenségekre. Az éghajlatváltozás, a biológiai sokféleség csökkenése, a környezetszennyezés, a gyors városiasodás, a geopolitikai konfliktusok és a militarizáció, a demográfiai változások, a népesség elvándorlása, a szegénység és a széles körű egyenlőtlenségek a jelenleginél is súlyosabb jövőbeli válságok kockázatát hordozzák.

A válaszok olyan beruházásokat igényelnek, amelyek integrálják a bolygó, a társadalom, a

közösség és az egyén egészségét és jóllétét. Továbbá a társadalmi struktúrák olyan változását, amely támogatja az embereket abban, hogy maguk irányítsák életüket és egészségüket. A társadalmi értékek alapvető átirányítására és az Agenda 2030 a Fenntartható Fejlődésért célkitűzéseivel összhangban lévő fellépésre van szükség.

A JÓLLÉT ALAPJAI

A jólléti társadalmak biztosítják az alapokat ahhoz, hogy a jelenlegi és a jövő nemzedékek minden tagja egy egészséges bolygón boldogulhasson, függetlenül attól, hogy hol él. Az ilyen társadalmak olyan merész politikákat és átalakító megközelítéseket alkalmaznak, amelyek a következőkre épülnek:

- az egészség pozitív szemlélete, amely magában foglalja a fizikai, szellemi, lelki és szociális jóllétet;
- az emberi jogok, a társadalmi és környezeti igazságosság, a szolidaritás, a nemek közötti és nemzedékek közötti egyenlőség, valamint a béke elvei;
- elkötelezettség a fenntartható, alacsony széndioxid-kibocsátású fejlődés mellett, amely az emberek közötti kölcsönösségen és tiszteleten, valamint a természettel való békélés együttélésén alapul;
- a GDP-n túlmutató új sikerességi mutatók, amelyek figyelembe veszik az emberi és a bolygó jóllétét, és új prioritásokhoz vezetnek a közkiadások terén; az egészség-

fejlesztés középpontjában a felkészítés a közös döntéshozatalra, a befogadás, a méltányosság és az értelmes részvétel áll.

AZ EGÉSZSÉGFEJLESZTÉSI 21. SZÁZADI VÁLASZA

A jólléti társadalmak megteremtése öt területen összehangolt fellépést igényel:

A Föld és ökoszisztémáinak megbecsülése, tisztelete és ápolása

Az egészséges bolygó alapvető fontosságú a jelenlegi és a jövőbeli nemzedékek egészsége és jólléte szempontjából, és hogy mindenkinek lehetővé tegye életének kiteljesítését. A jólléti társadalmak prioritásként kezelik az alacsony széndioxid-kibocsátású gazdaságra való gyors és igazságos átállást, hogy a hőmérséklet-emelkedés ebben az évszázadban 1,5 Celsius-fok alatt maradjon. Mindenki számára hozzáférést biztosítanak a tiszta energiához, növelik a biológiai sokféleséget, csökkentik az erőforrások kimerítését és a környezetszennyezést, támogatják az ember és természet közti harmonikus kapcsolatokat, valamint az őslakosok tudását és vezető szerepét központba helyezik. Olyan víz- és élelmezési rendszereket támogatnak, amelyek a károk csökkentésére és az egészséges táplálkozás (beleértve a szoptatást is) előmozdítására töreksenek. A jövőre nézve a jólléti társadalmaknak szoros kapcsolatokat kell kialakítaniuk az „Egy az egészség” és a planetáris egészségügy között a világhárványokra való felkészültség fokozása, valamint az egészség és a méltányosság javítása érdekében.

Olyan méltányos gazdaság kialakítása, mely az emberi fejlődést szolgálja a bolygó és a helyi ökológiai határok között

A jólléti társadalmakra jellemző a tisztességes és biztonságos munka, a tisztességes kereskedelem, a befogadó társadalmi védelmi rendszerek; a körforgásos gazdaság elvei szerint működő termelési és fogyasztási rendszerek; a strukturális diszkrimináció felszámolása; a városok fenntartható átalakulása, valamint a természetes ökoszisztémák tiszteletben tartása és megőrzése. A jólléti gazdaságok elismerik a munkajogokat és az informális gazdaság hozzájárulását, beleértve a gondozók, családok és közösségek által nyújtott ellátást. Támogatják a fertőző és nem fertőző

betegségek megelőzését és csökkentését az egészséget meghatározó kereskedelmi tényezők hatékony szabályozásán keresztül. A jólléti gazdaságok a digitális és a fegyveripar elszámoltathatóságának és szabályozásának kikényszerítésével igyekeznek csökkenteni a károkat. Szükség van továbbá a gazdasági és társadalmi fejlődést akadályozó gyarmati és gazdasági politikák felismerésére és kiigazítására.

A jólléti prioritásokat az egészségügy, a jólléti költségvetés, a szociális védelem, valamint az egészségesebb és fenntarthatóbb gazdaság felé vezető jogi és adóügyi stratégiák intézkedéseken keresztül ültetik át cselekvésbe.

Egészséges közpolitika kialakítása a közjó érdekében

Egy jólléti társadalomban a kormányzat a jelenlegi és a jövő nemzedékek nevében a társadalom összes vagyonának gondnoka az egészséges, fenntartható és méltányos bolygóért. A kormányok elszámoltathatók a népüknek, és biztosítják a kormányzásban való részvételt. A jóllét új társadalmi szerződést alakít ki, és irányításként szolgál a közpolitikához, beleértve a költségvetési és szabályozási döntéseket is, hogy jobb eredményeket érjenek el az egyének, a közösségek és a társadalom számára. A kormányzás minden szinten, a helyi szintektől a globális szintekig, elkötelezett a fenntartható fejlődési célok megvalósítása, a több ágazatot átfogó egészségpolitikák folytatása és az egészséget lehetővé tevő erőforrások igazságos globális elosztása mellett. Az egészséghez való jog mindenki számára való biztosításához alapvető fontosságú a strukturális megkülönböztetés és igazságtalanság minden formájának felszámolása, beleértve az embereket bármilyen marginalizálódását is. Az életteli civil társadalommal való partnerségek megerősítik a társadalom szövetét és a társadalmi szolidaritást helyi és nemzetközi szinten.

A mindenkire kiterjedő egészségbiztosítás elérése

Egy jólléti társadalomban az egyetemes egészségügyi ellátás biztosítása a szociális védelem és a társadalmi stabilitás központi eleme. A finanszírozás prioritásként kezeli az alapellátás, az egészségfejlesztés és a megelőző szolgáltatások fejlesztését. A globális egészségügyi kormányzás biztosítja az egészségügyi eszközök méltányos elosztását. A mentális jóllét kiemelt prioritást

élvez az egészségügyi szolgáltatások újjászervezésekor. Az egészségügyi dolgozókat támogatják és védik őket. Az egészségügy finanszírozását nem kiadásként, hanem a jóllét és a társadalmi ellenálló képesség érdekében történő befektetésként értelmezik. Az egészségügy irányítása a közös tervezésre épül, és teljes mértékben kihasználja a digitális fejlődést, és a digitális kirekesztés elkerülése érdekében mindenki számára biztosítja a technológiához való hozzáférést és az érdemi részvételt. Ennek keretében kiemelt prioritásként kezelik az emberek egészségműveltségének életen át tartó fejlesztését. A következő nemzedékbe való befektetés, különösen a koragyermekkorai fejlesztés és az oktatás megalapozza az egészséges, aktív és társas kapcsolatokban gazdag életet.

A digitális átalakulás hatásainak kezelése

A digitális átalakulás és a technológiai változások új lehetőségeket teremthetnek a kapcsolatteremtés, az egészségműveltség, a tudásmegosztás, valamint a hatékonyabb és eredményesebb szolgáltatásnyújtás számára. Egyes digitális funkciók, valamint a digitális kirekesztés elszigetelődést eredményezhetnek és súlyosbíthatják az egyenlőtlenségeket. Ezen túlmenően az egészség és a jóllét veszélybe kerülhet a digitális tevékenységekkel és virtuális környezetben töltött idő növekedése, az információs túlterheltség, a gyűlölet és a zaklatás, a téves információk terjesztése, valamint az egészségtelen termékek és magatartásformák marketingje miatt. Egy jólléti társadalom felmérné és ellensúlyozná a károkat és a jogfosztottságot, biztosítaná az egyenlő hozzáférést, és kihasználná a technológiában rejlő lehetőségeket az emberiség és a bolygó felvirágoztatása érdekében.

A virágzó jövő előmozdítása

A jóllét politikai választás, ugyanakkor a politikák, intézmények, gazdaságok és a világpolitika, az emberek alkotta ökoszisztémák eredménye. Ehhez az egész társadalomra kiterjedő megközelítésre van szükség, amely minden szinten, érdekelt félnél és ágazatban, a közösségektől kezdve a szervezeteken belül egészen a regionális és nemzeti kormányzatig kiterjed. Az egészségfejlesztés szerepe az, hogy katalizálja és támogassa ezt a munkát az alábbiakkal:

- biztosítsa, hogy az emberek és a közösségek képesek legyenek egészségük befolyásolására, arra, hogy összhangban a

természettel értelmes és céltudatos, teljes életet éljenek az oktatás, a kulturálisan releváns egészségműveltség, felkészültség és tevékenységek révén;

- mozgítsa elő, közvetítse és támogassa a jólléti társadalmak megteremtését az egészséget meghatározó tényezők alakításával minden szinten;
- biztosítsa, hogy az egészségfejlesztő, megelőző, gyógyító, rehabilitációs és palliatív egészségügyi és szociális szolgáltatások magas színvonalúak, megfizethetőek, hozzáférhetőek és elfogadhatóak legyenek, továbbá hogy azokat a szükségleteknek megfelelően nyújtsák, különösen a hátrányos helyzetűek számára.

Ezt világszerte támogatni kell az egészségügyi dolgozókból, az egészségfejlesztésbe, a nép-egészségügyi infrastruktúrába és a kutatásba történő fenntartható befektetésekkel. A globális fejlesztési környezet megváltozik, ha a siker meghatározásában az emberek és a bolygó jólléte egyaránt központi szerepet kap. A jólléti társadalom a sikert a ma uralkodó értékrendtől eltérő értékek alapján méri, és hosszú távon gondolkodik. A gazdasági tevékenység mérésén túlmutatva az emberi és bolygónk jóllétének valamennyi meghatározó tényezőjét, beleértve az egészséget annak minden dimenziójában, az egészség egyenlőséget, valamint a jelenlegi és a jövő nemzedékek jóllétét alakító és biztosító erőforrásokat is. Az emberek számára ez hosszú, egészséges és jóllétben eltöltött életet jelent.

Az előre vezető út a fenntarthatóbb, méltányosabb társadalmakra való áttérés, valamint tanulást az országoktól, régióktól, városoktól, közösségektől és kultúráktól — különösen az őslakos kultúráktól — arról, hogyan lehet fenntarthatóbb és méltányosabb társadalmakat létrehozni. A WHO e Nyilatkozat megvalósításához minden szereplőt összefog a jólléti társadalmakra vonatkozó jövőkép megalkotásához, a bizonyítékok összegyűjtéséhez a tagállamok és a partnerek technikai támogatásához. Az egészség és a jóllét a társadalom minden tagjának tevékenységétől függ. Ez a Nyilatkozat felszólítja a nem kormányzati és civil szervezeteket, a tudományos élet, az üzleti szféra szereplőit, a kormányokat, a nemzetközi szervezeteket és minden egyéb érintettet, hogy alakítsanak ki partnerséget az egészség és a jóllétet szolgáló stratégiák határozott végrehajtása érdekében. Mindez együttesen elő fogja mozdítani a jólléti társadalmak irányába

történő változásokat minden országban, senkit sem hagyva hátra.

Megjegyzés: A Genfi Nyilatkozat a 10. Egészségfejlesztési Globális Konferencia előtt és alatt került kidolgozásra. Virtuálisan 149 országból több mint

5 000 szakértő vett részt, köztük egészségügyi miniszterek, más politikusok, magas rangú köz-tisztviselők, egészségügyi szakemberek, politikai döntéshozók, kutatók, tanárok és a közösségek képviselői. A Nyilatkozatot egy teljes konferenciajelenés és egy sor szakmai dokumentum egészíti ki.

Köszönetnyilvánítás: A cikk elkészítését a Magyar Tudományos Akadémia Közoktatás-fejlesztési Kutatási Programja támogatta.

Információk a fordítóról:

Vitrai József, Egészségfejlesztés, Budapest; MTA–SZTE Egészségfejlesztés Kutatócsoport, Szeged, vitrai.jozsef@gmail.com